

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Ekspertyza prawna
w sprawie odsetek
od umownych zobowiązań pieniężnych
w wybranych systemach prawnych

OPINIE EKSPERTYZY

OE – 265

LUTY 2018

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI
Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych

**Ekspertyza prawna
w sprawie odsetek
od umownych zobowiązań pieniężnych
w wybranych systemach prawnych**

**OPINIE
EKSPERTYZY**

OE-265

Kancelaria Senatu
Luty 2018

Materiał przygotowany przez Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych
Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji.
Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji zamawia opinie, analizy i ekspertyzy sporządzone
przez specjalistów reprezentujących różne punkty widzenia.
Wyrażone w materiale opinie odzwierciedlają jedynie poglądy autorów.
Korzystanie z opinii i ekspertyz zawartych w tym zbiorze bez zezwolenia Kancelarii Senatu do-
puszczalne wyłącznie w ramach dozwolonego użytku w rozumieniu ustawy
z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych
(Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.)
i z zachowaniem wymogów tam przewidzianych.
W pozostałym zakresie korzystanie z opinii i ekspertyz wymaga każdorazowego
zezwolenia Kancelarii Senatu.

© Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2018

Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji
Dyrektor – Agata Karwowska-Sokołowska – tel. 22 694 94 32, fax 22 694 94 28,
e-mail: Agata.Karwowska-Sokolowska@senat.gov.pl
Wicedyrektor – Danuta Antoszkiewicz – tel. 22 694 93 21,
e-mail: Danuta.Antoszkiewicz@senat.gov.pl
Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych tel. 22 694 95 33, fax 22 694 94 28
Redaktor prowadzący – Joanna Granowska

Opracowanie graficzno-techniczne, druk i oprawa
Centrum Informacyjne Senatu, Dział Edycji i Poligrafii

Ekspertyza prawna **w sprawie odsetek od umownych zobowiązań pieniężnych** **w wybranych systemach prawnych**

Wstęp

I. Niniejsza ekspertyza odnosi się do następujących zagadnień jurystycznych występujących w systemach prawnych, w szczególności takich krajów jak: Austria, Belgia, Holandia, Francja, Republika Federalna Niemiec, Wielka Brytania, Włochy, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej i Polska:

1. Czy dopuszczalna jest kapitalizacja odsetek? W jakich okolicznościach?

a) Czy w tych krajach dopuszcza się możliwość żądania odsetek od zaległych odsetek od chwili wytoczenia o nie powództwa?

b) Czy w tych krajach instytucje kredytowe mają możliwość dokonywania kapitalizacji odsetek w przypadku pożyczek długoterminowych bez zgody swojego kontrahenta?

2. Czy w tych krajach są jakiegokolwiek ograniczenia prawa wierzyciela do zaliczenia dokonywanych przez dłużnika wpłat w pierwszej kolejności na zaległe należności uboczne związane z danym długiem (w szczególności odsetki)? Jeśli tak, to jakie? Czy przewidują one, że przynajmniej część dokonywanych przez dłużnika wpłat ma zostać zaliczona na poczet świadczenia głównego?

3. Czy przepisy obowiązujące w tych krajach (ew. innych krajach UE) przewidują jakiegokolwiek limity dotyczące wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytów i pożyczek pieniężnych (prowizji, opłat i innych)? Jeśli tak, to jakie i kogo one dotyczą (wyłącznie konsumentów, czy też innych kategorii osób)?

4. Jaką wysokość odsetek przewidują przepisy obowiązujące w tych krajach (ew. w innych krajach UE)? Czy są w tych krajach przepisy ograniczające ich dopuszczalną wysokość (przepisy o odsetkach maksymalnych)? Jeśli tak, to jaka jest ich treść?

5. Jakie są terminy przedawnienia roszczeń w tych krajach? Jakie są skutki przedawnienia roszczeń (wygaśnięcie roszczenia, możliwość uchylenia się od zaspokojenia wierzyciela)? Czy w postępowaniu sądowym okoliczność przedawnienia roszczenia sąd bierze pod uwagę z urzędu czy jedynie na zarzut pozwanego?

Odnosząc się do postawionych wyżej problemów należy przedstawić tę skomplikowaną materię w optyce analizowanych systemów prawnych.

Austria

1. Prawo austriackie wyposaża wierzyciela w możliwość dochodzenia odsetek ustawowych w ściśle określonej przez prawo wysokości. Wierzyciel ponadto ma możliwość zastrzeżenia w umowie tzw. procentu składanego. W przypadku wniesienia sprawy do sądu istnieje dla

wierzyciela dodatkowa możliwość dochodzenia odsetek od całej zaległości (kapitalizacja odsetek). Poza wspomnianymi wyżej wyjątkami, na dokonanie kapitalizacji wymagana jest zgoda dłużnika.

2. O sposobie zaliczenia świadczenia na poczet długu decyduje dłużnik, dokonując zapłaty (oświadczenie dłużnika wiąże strony). Wierzyciel ma jednak prawo zaliczyć dokonaną zapłatę dłużnika w pierwszej kolejności na poczet świadczeń ubocznych.

3. Nie stwierdzono istnienia w prawie austriackim ograniczeń odnośnie kosztów pozaodsetkowych zaciąganych zobowiązań kredytowych.

4. Podstawowa stopa odsetek ustawowych w Austrii wynosi 4% w skali roku. Obowiązuje ona we wszystkich przypadkach, w których strony inaczej nie postanowiły. Jednakże w przypadku zwłoki dłużnika, wierzyciel może żądać odsetek ustawowych w wyższej wysokości. W takim przypadku stopa ustawowa odsetek wynosi 9,2 punktu procentowego ponad bazową stopę odsetek ustawowych. Nie zostały odnalezione inne bardziej restryktywne ograniczenia prawne, które można byłoby traktować jako tzw. odsetki maksymalne.

5. Prawo austriackie przewiduje różne terminy przedawnienia roszczeń w zależności od rodzaju stosunku prawnego, z którego te roszczenia wynikają. Podstawowy termin przedawnienia wynosi aż 30 lat i jest stosowany we wszystkich przypadkach, gdy odrębne przepisy nie przewidują krótszego terminu. Przedawnienie roszczenia uniemożliwia jego skuteczne dochodzenie przed sądem, a dłużnik może powołać się na upływ ww. terminu, jako sposób obrony przed roszczeniem wierzyciela.

Belgia

1. Według prawa belgijskiego, aby kapitalizacja odsetek mogła zaistnieć, muszą być spełnione trzy przesłanki: odsetki muszą być należne za okres jednego roku; ich kapitalizacja musi zostać zażądana poprzez wniesienie pozwu albo przewidziana specjalnymi klauzulami umownymi. Te przesłanki są określone w sposób wyczerpujący w artykule 1154 belgijskiego kodeksu cywilnego. Jednocześnie, zgodnie z ogólnym prawem zobowiązań, jeśli dłużnik nie może na czas spłacić odsetek wskutek zwłoki wierzyciela, to ich kapitalizacja nie jest możliwa. Kapitalizacja jest więc realizowana ustawowo przy spełnieniu wymogów z artykułu 1154 kodeksu cywilnego, ale pod warunkiem, że wierzyciel nie jest w zwłoce. Aby kapitalizacja odsetek mogła mieć miejsce, musi być odnawiana corocznie poprzez specjalny zapis umowny albo poprzez wniesienie pozwu. Możliwe jest również, że odsetki „stworzone” w wyniku pierwszej kapitalizacji poddane będą nowej kapitalizacji, pod warunkiem, że są wymagalne co najmniej za jeden rok, przy czym zakazana jest kapitalizacja *anticipé*, to jest na przyszłe okresy.

2. Kapitalizacja odsetek dokonywana jest w momencie zawarcia odpowiedniej umowy lub poprzez wniesienie pozwu z tym, że bez względu na źródło ustawowe lub umowne, kapitalizacja będzie dokonana zawsze według takiej samej stopy procentowej. W związku z zakazem zawierania uprzedniego porozumienia co do kapitalizacji, konieczne jest w momencie, kiedy odsetki stają się należne i wymagalne, zawarcie specjalnego porozumienia albo podjęcie środków zgodnych z sądową procedurą, wniesienie pozwu itp.

3. W prawie belgijskim istnieje kontrowersja, dotycząca możliwości zastosowania do przedawnienia roszczenia o odsetki krótszego, 5-letniego terminu przedawnienia, przewidzianego przez artykuł 2277 belgijskiego kodeksu cywilnego. Jeśli uzna się, że odsetki od odsetek mają charakter kapitału, to taki krótszy okres przedawnienia nie jest stosowany. Jeśli zaś odsetki tak powstałe zachowują charakter odsetek, to ten szczególnie krótszy termin przedawnienia ma wówczas zastosowanie.

Holandia

Zarówno prawo holenderskie (od 1992 i wejścia w życie Księgi VI *Nieuw Burgerlijk Wetboek*), jak i liczne projekty reform na poziomie europejskim (*Principes européennes du droit des contrats et sa «mise à jour», le Cadre commun de référence*) wydają się odchodzić od tradycyjnego i restrykcyjnego podejścia, mającego zastosowanie w większości krajów członkowskich Unii Europejskiej. Kierują się w stronę wizji znacznie bardziej liberalnej kapitalizacji, zgodnie z którą kapitalizacja odsetek ma miejsce rocznie i „automatycznie”, nie będąc ograniczana poprzez sztywne przesłanki, przewidziane np. w artykule 1154 belgijskiego kodeksu cywilnego.

Od 1992 roku, drugi paragraf artykułu 119 VI księgi nowego cywilnego kodeksu holenderskiego *Nieuw Burgerlijk Wetboek* wprowadził znaczące zmiany. Obecne rozwiązanie zakłada, że kapitalizacja odsetek ma miejsce automatycznie, jeśli odsetki biegą przez cały rok. Jako że odsetki wyrównawcze zostały zniesione, w kwestii odsetek za spóźnienie, artykuł VI: 119 NBW dotyczy wyłącznie odsetek za zwłokę. Artykuł VI: 118 NBW nie ma charakteru imperatywnego, w związku z czym strony mogą w umowie wyłączyć kapitalizację odsetek.

Kapitalizacja odsetek jest jedynym środkiem wyrównania uszczerbków wyrządzonych przez niepłacenie należnych odsetek. W związku z tym wierzyciel, który poniósł szkodę w wyniku opóźnienia płatności odsetek należnych i nie kompensowanych przez kapitalizację odsetek, nie ma prawa na tej podstawie żądać przez sąd odszkodowania.

Francja

1. Do 1 października 2016 r. kwestie kapitalizacji odsetek (*les clauses d’anatocisme*) były regulowane przez przepisy kodeksu cywilnego (*code civil*). Zgodnie z artykułem 1154 c.c., zastosowanie samego mechanizmu kapitalizacji odsetek nie budziło wątpliwości, natomiast istniały wątpliwości co do momentu, w którym można było żądać jego zastosowania. W braku szczególnych postanowień kontraktowych, przewidujących wyraźnie kapitalizację, punktem wyjścia była data wytoczenia o nie powództwa. Sąd nie mógł przyznać z urzędu tego przywileju bez sformalizowanego żądania. W związku z powyższym, w sytuacji pominięcia tego wniosku w samym pozwie, moment kapitalizacji był przesunięty do daty wyraźnego wniosku (Orzeczenie: *Cass civ I 19 décembre 2000, n° 98-14.487*).

Rozporządzenie nr 2016-131 z 10 lutego 2016 (*L’ordonnance n° 2016-131 du 10 février 2016*) zawiera przepisy dotyczące płatności, które zastąpiły, z dniem 1 października 2016, przepisy kodeksu cywilnego (artykuł 1235 i kolejne).

Nowy artykuł 1343-2 przejmuje zasadę kapitalizacji odsetek zawartą w artykule 1154 upraszczając jego formułę: narosłe odsetki, należne co najmniej za cały rok, tworzą nowe odsetki, jeśli tak wynikało z postanowienia umownego, albo jeśli tak stanowiło orzeczenie sądu. Wydaje się więc, że nowa regulacja pozwala sądowi nakazać kapitalizację odsetek, nawet jeśli wierzyciel tego nie zażądał, czego wcześniej orzecznictwo nie dopuszczało (np. Orzeczenie: *Cass. com., 20 oct. 1982, n° 81-10.203*).

Zgodnie z artykułem 1343-2 kodeksu cywilnego kapitalizacja odsetek jest dopuszczalna wyłącznie na podstawie wyraźnej klauzuli w umowie pożyczki lub na podstawie orzeczenia sądu. *Les clauses d’anatocisme* nie mogą więc w żadnym wypadku być zastosowane automatycznie. Kapitalizacja w każdym wypadku powinna dotyczyć odsetek za cały rok (w związku z czym, jeśli odsetki są płatne miesięcznie, będą mogły być doliczone do kapitału dopiero na koniec roku). Kapitalizacja zostaje uchylona w sytuacji, gdy brak płatności przypisuje się wierzycielowi, a nie dłużnikowi, np. gdy wierzyciel przeciwstawił się wykonaniu zobowiązania

przez dłużnika albo odmówił przyjęcia zapłaty od dłużnika, gdy powinien był zgodnie z umową przyjąć tę zapłatę. W związku z powyższym, np. pożyczkobiorca może odmówić zapłaty dodatkowych odsetek, żądanych przez bank, jeśli tenże bank nie przestrzega postanowień przewidzianych przez prawo i mających imperatywny charakter.

Sposobem walki z lichwą preferowanym przez ustawodawcę francuskiego, jest wprowadzenie instytucji odsetek maksymalnych. Ustawodawstwo to ogranicza odsetki tylko w obrocie konsumenckim. Zgodnie z Kodeksem Konsumenta, odsetki umowne nie mogą przekraczać o więcej niż jedną trzecią średniej efektywnej rocznej stopy oprocentowania stosowanej w ostatnim kwartale przez instytucje kredytowe dla transakcji tego samego rodzaju, pociągających za sobą podobne ryzyka. Ograniczenia te dotyczą tylko obrotu konsumenckiego i zostały ustalone w sposób elastyczny, z odniesieniem do rynkowych stóp procentowych stosowanych przez instytucje finansowe.

2. Przejmując zasady poprzedniego artykułu 1244, nowy artykuł 1342-4 stanowi, że wierzyciel może odmówić częściowej spłaty, nawet jeśli świadczenie jest podzielne. Dłużnik nie ma więc prawa zmusić wierzyciela do uznania jedynie części płatności i w sytuacji, gdy nie może spłacić całości długu, będzie zobowiązany zapłacić odsetki za zwłokę od całości długu (Orzeczenie: *Cass. 3^e civ., 13 juin 1972, n° 71-11.627*).

W przypadku istnienia kilku długów, nowy artykuł 1342-10 ustęp 1 stanowi, że dłużnik może wskazać w momencie spłaty ten, lub te, które chce spłacić. Zgodnie z drugim ustępem tego przepisu, zaliczenie płatności obejmuje w pierwszej kolejności długi wymagalne, kolejno w ich ramach te długi, których spłata jest dla dłużnika bardziej korzystna (w praktyce długi obciążone wyższymi odsetkami). W razie równorzędności długów z punktu widzenia wysokości odsetek, zaliczenie dokonywane jest począwszy od najdłuższej wymagalnego długu, a w razie ich równości – proporcjonalnie.

3. Co do zaliczenia odsetek, w przypadku płatności częściowej, artykuł 1343-1 ustęp 1 stanowi, że częściowa zapłata zaliczana jest w pierwszej kolejności na odsetki.

4. Nowy artykuł 1343-1 ustęp 2 przejął przesłanki pochodzące ze szczególnego uregulowania dotyczącego pożyczek pieniężnych (art. 1907 *c.c.*), gdzie zastrzeżona jest forma pisemna co do zastrzeżenia wysokości odsetek. Na podstawie tego nowego artykułu, odsetki mogą być przyznane wyłącznie przez przepis prawa bądź mogą wynikać z postanowienia umowy. Odsetki też mogą być zastrzegane według stopy rocznej, chyba że umowa wyraźnie stanowi inaczej. Jeśli odsetki wynikają z umowy, muszą być zastrzeżone w formie pisemnej. Zgodnie z artykułem L313-3 Kodeksu finansów (*article L313-3 du Code monétaire et financier*), wysokość odsetek jest podwyższana o 5 punktów co dwa miesiące począwszy od dnia, w którym decyzja stała się wykonalna (sąd egzekucyjny może jednak zwolnić dłużnika z tej podwyżki w całości lub w części).

5. Od wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2008, reformującej zasady przedawnienia roszczeń w sprawach cywilnych, przedawnienie wynosi 5 lat. Zgodnie z artykułem 2277 kodeksu cywilnego, 5-letni okres przedawnienia obejmuje roszczenia o zapłatę między innymi odsetek od pożyczek i generalnie wszystkich należności płatnych rocznie albo w okresach krótszych. Przedawnienie objęte tym przepisem stosuje się wyłącznie wtedy, jeśli wierzyciel zaniechał odzyskania należności w przewidzianych przez prawo terminach. Wniesienie skargi do sądu, nawet w postępowaniu o zastosowanie środka zabezpieczającego, przeprowadzenie środka dowodowego lub uznanie długu, przerywają bieg terminu przedawnienia roszczeń.

Sąd może zdecydować o zawieszeniu lub rozłożeniu zapłaty w czasie, w granicach do 2 lat (art. 1343-5 *c.c.*, *al.* 1). Poprzez orzeczenie o charakterze wyjątkowym i umotywowanym sąd może orzec redukcję odsetek naliczanych od sum odpowiadających przełożonym kwotom albo orzec, że płatności dotyczyć będą w pierwszej kolejności kapitału (art. 1343-5 *c.c.*, *al.* 2). Zgodnie z ustępem 4 tego artykułu decyzja sądu zawiesza procedury egzekucyjne podjęte przez

wierzyciela. Podwyższenie odsetek albo inne sankcje przewidziane w razie opóźnienia nie są stosowane w trakcie biegu terminu wyznaczonego przez sędziego.

Jeśli odsetki od wierzytelności są kapitalizowalne, nie mogą być wymagalne dopóki kapitał sam w sobie nie jest jeszcze wymagalny. Jeśli nie są wymagalne, to oczywiście nie mogą podlegać przedawnieniu.

Republika Federalna Niemiec

1. Konsekwencją traktowania odsetek kapitałowych jako należności ubocznej jest możliwość stosowania wobec nich instytucji zarachowania zapłaty. Jest ona znana również wielu systemom prawnym. Z zarachowaniem zapłaty mamy do czynienia w wypadku gdy pomiędzy tym samym dłużnikiem i wierzycielem istnieje kilka długów tego samego rodzaju. Długiem tego samego rodzaju są oczywiście długi opiewające na świadczenia pieniężne wyrażone w tej samej walucie. Nie jest istotne natomiast źródło powstania długu (czynność prawna, zdarzenie faktyczne). Inaczej jest w prawie niemieckim, które przewiduje automatyczny, ustawowy porządek zarachowania: świadczenie zalicza się najpierw na koszty, potem na odsetki, a dopiero na końcu na dług główny (§367 BGB). Porządek ten może zostać zmieniony tylko umową stron. Wyjątek dotyczy natomiast pożyczki konsumenckiej – zaliczenie następuje w tym wypadku najpierw na koszty, potem na dług główny, w ostatniej kolejności na odsetki (§497 III 1 BGB). W prawie niemieckim, jeżeli dłużnik wskaże inny sposób zarachowania niż ustawowy, wierzyciel nie jest nim związany i może odmówić przyjęcia świadczenia, bez popadania w zwłokę wierzyciela. Jeżeli jednak świadczenie przyjmuje, akceptuje tym samym sposób zarachowania wskazany przez dłużnika, nawet gdy sprzeciwiał się wskazanemu sposobowi zarachowania.

2. W prawie niemieckim istnieją ograniczenia wysokości odsetek. Nie mają one jednak charakteru ustawowego. Podstawę dla ograniczenia wysokości oprocentowania stanowi ukształtowana linia orzecznicza sądów powszechnych na podstawie przepisu §138 BGB, o brzmieniu zbliżonym do polskiego art. 388 k.c. Wysokość ta jest – podobnie jak we Francji – cyklicznie ogłaszana, tak aby aktualny poziom odsetek maksymalnych był znany podmiotom stosunków cywilnoprawnych. Ograniczenia te dotyczą zarówno obrotu konsumenckiego, jak i profesjonalnego. Przyjmuje się, że odsetki mają charakter lichwiarski, gdy efektywna stopa procentowa przekracza w danym wypadku o więcej niż 100% porównywalną, rynkową stopę odsetek (*marktüblichen Vergleichzins*).

3. W zakresie naliczania odsetek od odsetek, prawo formułuje pewne ograniczenia, zwane powszechnie zakazem anatocyzmu (art. 482 k.c.). Jest to kolejny, obok limitu wysokości odsetek, instrument mający chronić dłużnika przed nadmiernym obciążeniem odsetkami: dowolne obliczanie odsetek od odsetek mogłoby w pewnych skrajnych wypadkach (przy wysokiej stopie procentowej i długim okresie naliczania odsetek) powodować, że zadłużenie rosłoby w sposób stwarzający zbyt duże obciążenie dla dłużnika. Na przykład w prawie hiszpańskim zakaz anatocyzmu nie dotyczy odsetek mających swoje źródło w umowie, jednak tylko w stosunkach cywilnych, nie handlowych. Argument ten traci jednak na znaczeniu w świetle badań prawnoporównawczych: prawo niemieckie poświęca zakazowi anatocyzmu dwa odrębne przepisy: §248 oraz §289 BGB. Ten pierwszy stanowi, że nieważna jest umowa, na mocy której dopuszczalne byłoby naliczanie odsetek od zaległych odsetek, zawarta przed powstaniem zaległości; jest więc zbliżony do art. 482 polskiego k.c., zawiera nawet wyjątek dla instytucji kredytowych niemal identyczny z rozwiązaniem polskim. Z kolei §289 stanowi, że od odsetek nie wolno naliczać odsetek za opóźnienie, przy czym nie ma wątpliwości, że dotyczy

to wszelkich odsetek. Polski ustawodawca ograniczył istotnie zakaz anatocyzmu, zezwalając na umawianie się z góry o odsetki zwykłe od zaległych odsetek zwykłych, co w świetle §248 BGB jest niedopuszczalne. Zwłaszcza, że zakaz anatocyzmu ustanowiony został w interesie słabszej strony umowy, którą jednak nie zawsze jest dłużnik. Spotyka się twierdzenie, że w nowoczesnych ustawodawstwach zakaz ten wpisuje się w zasady ochrony konsumenta. Zauważa się ponadto, że procent składany istotnie utrudnia obliczenie efektywnego obciążenia odsetkowego.

Istota zakazu *ultra alterum tantum*. Prawo rzymskie stało na stanowisku, że jeżeli suma dotychczasowych procentów osiągnęła wysokość należności głównej, wierzyciel tracił prawo dalszego ich pobierania. Zakaz *ultra alterum tantum* stanowił więc kolejny instrument chroniący dłużnika przez wyzyskaniem ze strony wierzyciela. Uważano, że skoro odsetki muszą stanowić jakąś część *pro centum*, to jeżeli już tę całość (sto procent) osiągnął, to nie może być dalej mowy o odsetkach, stanowiących przecież jedynie część większej całości. Obecnie ustawodawstwo, nie tylko polskie, odeszło od tego rodzaju ograniczenia. Przyjęcia zakazu pobierania odsetek *ultra alterum tantum* nie sugeruje się w doktrynie, ani w orzecznictwie.

Polski kodeks zobowiązań wprost przewidywał, że roszczenie o odsetki ulega zawsze pięcioletniemu przedawnieniu (art. 282 pkt 3). Jako uzasadnienie dla krótszego terminu przedawnienia roszczenia o odsetki wskazano na ich okresowy i akcesoryjny charakter. Uważano, że skoro odsetki mają być z zasady płacone periodycznie, to nie powinno się dopuszczać do tego, aby spłaty nagromadziły się przez dłuższy okres, gdyż byłoby to obciążenie dla dłużnika zbyt dolegliwe. Takich negatywnych konsekwencji można uniknąć, stosując krótszy termin przedawnienia. W obcych systemach prawnych przedawnienie odsetek jest różnie regulowane. Na przykład w prawie hiszpańskim termin ten nie jest wprost oznaczony w ustawie.

W okresie II RP wyrażano stanowisko, że roszczenie o odsetki kapitałowe jako należność uboczna przedawnia się najpóźniej z chwilą przedawnienia należności głównej. Przyjmowano, że wraz z roszczeniem głównym przedawnia się roszczenie o związane z nim świadczenia uboczne, choćby nawet dla tego ostatniego roszczenia nie upłynęło jeszcze szczególne przedawnienie, mimo że polskie prawo – w odróżnieniu od ówczesnie obowiązującego w Niemczech §224 BGB (obecnie - §217 BGB) – postanowienia takiego nie zawiera. W nowszej doktrynie także stosunkowo często można było napotkać uwagi prawnoporównawcze, nawiązujące właśnie do systemu niemieckiego. Uważano, że dla wprowadzenia tej zasady konieczna byłaby zmiana Kodeksu cywilnego. Z tego powodu za nadzwyczaj zaskakujące uznać należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 26 stycznia 2005 roku, akceptujące obowiązywanie powyższej reguły w prawie polskim. Na poparcie swojego stanowiska Sąd Najwyższy wskazał, że regulacja ta obowiązuje niemal we wszystkich europejskich systemach prawnych, wsparł się także – co zasługuje na szczególną aprobatę – Europejskimi Zasadami Prawa Kontraktów. Jednak wynik tych badań prowadzi, jak się zdaje, do twierdzenia, że dla bytu owej zasady w systemie prawnym konieczne jest jej wyraźne wyartykułowanie.

Wielka Brytania

1. System prawny Wielkiej Brytanii cechuje się wysokim stopniem odrębności w stosunku do systemów prawnych znanych w kontynentalnej części Europy. W znacznej części oparty jest na zasadzie tzw. precedensów, które stanowią podstawę podsystemów prawnych *common law* i *equity law*. System *common law*, który jest zasadniczą podstawą wszystkich orzeczeń, nie przewiduje jednolitej zasady naliczania odsetek od wymagalnych wierzytelności. W precedensach wskazywane było, że kwestia ta powinna być uregulowana w umowie stron,

ewentualnie musi wynikać wyraźnie z ustawy. Znane są jednak precedensy, w których sądy orzekały o obowiązkach zapłaty odsetek w sytuacji, gdy wynika to ze zwyczaju handlowego lub jeżeli mają stanowić element odszkodowawczy (*special damages*), w tym jednak ostatnim przypadku wierzyciel musi udowodnić, że w związku z zachowaniem dłużnika ponosił dodatkowe wydatki z odsetkami (*National Bank of Greece SA v Pinios Shipping Co (No 1) [1990] 1 AC 637*). Orzeczenie odsetek może być również zasądzone w ramach systemu *equity law*, bowiem w ramach tego podsystemu prawnego sądy angielskie mają znacznie większą elastyczność niż orzekając na bazie *common law*. W obu podsystemach prawnych sędziowie mają swobodę w orzekaniu zarówno wysokości odsetek, a także okresu, za jaki mogą przypadać.

2. Kolejną podstawę orzeczenia odsetek w systemie prawnym Wielkiej Brytanii stanowią akty prawne (*statutory law*). Akty prawne *Supreme Court Act 1981* oraz *County Courts Act 1984* przyznają sędziemu uprawnienie (możliwość) do określenia odsetek od zasądanego roszczenia (zarówno z zobowiązań pieniężnych z umowy, jak też tytułem odszkodowania), pozostawiając swobodę uznania co do określenia stawki odsetek, okresu przed wydaniem wyroku za jaki odsetki będą należne, a także tego, czy odsetki będą należne od całej kwoty roszczenia czy też tylko od jego części. Swoboda sędziego ulega ograniczeniu w przypadku spraw dotyczących odszkodowania za szkody na zdrowiu lub odszkodowań za śmierć, w takim przypadku sędzia, powinien przyznać powodowi odsetki, chyba że wyjątkowo uzna, iż istnieją okoliczności przemawiające przeciwko przyznaniu odsetek. W związku z powyższym należy zauważyć, że w takich przypadkach jak omawiane nie występuje zjawisko kapitalizacji odsetek, bowiem każdorazowo wysokość odsetek ustala sąd orzekający.

3. Mechanizm automatycznego, niejako ustawowego naliczania odsetek przewiduje ustawa *Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998*, stanowiąca pierwowzór dla unijnych dyrektyw, stanowiących podstawę implementacji aktów prawnych regulujących terminy zapłaty w transakcjach handlowych. Znajduje ona zastosowanie do umów sprzedaży towarów i świadczenia usług między podmiotami profesjonalnymi (przedsiębiorcami). Stopa takich odsetek (można rzec ustawowych) wynosi 8 punktów procentowych powyżej stopy Bank of England zwanej „*Dealing Rate*”, ustalonej na koniec półrocza, poprzedzającego okres, za który odsetki są wyliczane. Tak wyliczona stopa procentowa wynosi obecnie 8,5%.

System prawa angielskiego z zasady nie przewiduje ograniczenia maksymalnej stopy oprocentowania. Istniały one w tym kraju jedynie do 1974 roku, kiedy to zostały zniesione, jednak i wówczas nie miały charakteru sztywnych limitów. Jeżeli stopa procentowa odsetek umownych przekraczała 48%, domniemywano, że umowa taka jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, co umożliwiało obniżenie oprocentowania przez sąd według własnego uznania. Poniżej tego progu dowód sprzeczności z dobrymi obyczajami ciążył na dłużniku. Począwszy od 1974 roku, kiedy to uchwalono *Consumer Credit Act*, owej granicy 48% nie określa akt normatywny, jednak judykatura nadal przyjmuje, że domniemanie sprzeczności z dobrymi obyczajami funkcjonuje w wypadku, gdy odsetki przekraczają 48% rocznie. Poniżej tej wartości sądy badają indywidualną sytuację dłużnika i wierzyciela, z uwzględnieniem rynkowych stóp procentowych. W konsekwencji, próg lichwy znajduje się w Anglii na poziomie wyższym niż w Niemczech. Jeżeli chodzi o kwestię kosztów dodatkowych związanych z udzieleniem kredytu, w prawie *common law* nie występuje z góry narzucony limit takich kosztów; jednocześnie należy przypomnieć, że angielskie sądy mają szeroki zakres kompetencji do ewentualnego stwierdzenia nieuczciwego charakteru postanowień umowy kredytu.

4. Kwestie przedawnienia częściowo określone zostały w *statutory law*. *Limitation Act 1980* stanowi, że okres przedawnienia rozpoczyna się od dnia powstania roszczenia (*accrual of right of action*). Niemniej jednak nie definiuje się istotnej kwestii: kiedy powstaje roszczenie z umowy lub czynu niedozwolonego – w tym względzie sięgnąć należy do *common law*: I tak

roszczenia na tle umów (*contract law*) powstają w dacie naruszenia umowy (*breach of contract*), a więc niewykonania czy też nienależytego wykonania obowiązku umownego. W przypadku roszczeń umownych nie mają znaczenia dzień powstania szkody czy też dzień uzyskania wiedzy o naruszeniu umowy. W praktyce wątpliwości wywołuje przedawnienie roszczeń wynikających z naruszenia umowy mającego charakter ciągły (*continuing breach*) tj. gdy jedna ze stron nie wykonała obowiązku umownego i nie wykonuje go przez dłuższy czas. Istnieje stanowisko, iż przedawnienie w takim przypadku nie rozpoczyna biegu w pierwszym dniu, w którym obowiązek umowny nie został wykonany, lecz w ostatnim dniu kiedy wykonanie tego obowiązku było jeszcze możliwe dla pozwanego i celowe dla powoda. Jest to więc wyraźna preferencja dla interesów wierzyciela. Za precedensem *Henderson v Merett Syndicates Ltd* sądy angielskie uznają, iż odpowiedzialność z tytułu *negligence* może także powstać pomiędzy stronami umowy, a praktyka dochodzenia roszczeń na podstawie *negligence* w zakresie szkód wywołanych naruszeniem umowy (jako alternatywna podstawa) jest już w chwili obecnej ugruntowana w prawie angielskim. W przypadku, gdy roszczenie umowne uległo przedawnieniu (biegnie bowiem ono niezależnie od stanu wiedzy poszkodowanego), możliwe będzie dochodzenie roszczeń na podstawie *negligence*, o ile poszkodowany pozyskał (mógł pozyskać) konieczną wiedzę po dacie powstania roszczenia. Podstawowy okres przedawnienia uregulowany w *Limitation Act 1980* to 6 lat – w przypadku roszczeń z umów (*simply contract*). Przy czym termin ten ulega modyfikacji w sytuacji, gdy roszczenia nie mają określonych terminów wykonania (tj. roszczeń tzw. na żądanie – *on demand*).

Włochy

1. W prawie cywilnym Republiki Włoskiej istnieje możliwość kapitalizacji odsetek. Taka kapitalizacja jest uprawnieniem wierzyciela istniejącym z mocy samego prawa, podobnie jak w prawie polskim. Warunkiem dokonania kapitalizacji jest jednak wniesienie sprawy do sądu. Ponadto strony w zawieranej umowie mogą nadać wierzycielowi takie uprawnienie, w tym przypadku będziemy mieli do czynienia z kapitalizacją umowną, a w związku z tym wymagana jest zgoda dłużnika – kredytobiorcy. W prawie włoskim znany jest sześciomiesięczny termin ograniczający kapitalizację, który jest terminem ustawowym, którego strony nie mogą uchylić.

2. W prawie Republiki Włoskiej, podobnie jak w prawie polskim, dłużnik ma prawo zadeklarować, na który dług dokonuje zapłaty. Z taką sytuacją mamy do czynienia, jeżeli dłużnik ma wobec wierzyciela kilka zobowiązań. Jeżeli tego nie zadeklaruje, włoski kodeks cywilny przewiduje szczegółowe zasady zaliczania takiej zapłaty, najpierw na przedawnione zobowiązanie, dalej na najmniej zabezpieczone, potem na najbardziej uciążliwe, a na końcu na najstarsze. Jeżeli takie kryteria nie pomogą zaliczyć zapłaty na poczet właściwego długu, zapłata jest zaliczana proporcjonalnie (art. 1193 *Codice civile*). Dłużnik nie może, bez zgody wierzyciela, zwolnić się z zobowiązania głównego bez odsetek i kosztów, bowiem dokonywana przez niego zapłata zaliczana jest w pierwszej kolejności na odsetki.

3. Nie odnaleziona została w przepisach prawa włoskiego ogólna regulacja ograniczająca wysokość wszystkich dodatkowych kosztów związanych z udzielanym przez instytucje finansowe kredytem.

4. Odsetki ustawowe należą się wierzycielowi z mocy samego prawa. Strony w umowie mogą ustalić inną stopę odsetek, w przeciwnym razie odsetki mają wysokość ustawową, która uzależniona jest od stawki Europejskiego Banku Centralnego powiększonej o stawkę odsetek ustawowych. We Włoszech nie ma stałej stopy odsetek maksymalnych z tytułu opóźnienia, nie powinno ono jednak przekraczać 150% średniej stawki dla kredytów danego typu (por. wyrok Sądu Kasacyjnego Republiki Włoskiej z dnia 11 stycznia 2013 r. nr 602).

5. Podstawowy termin przedawnienia w Republice Włoskiej wynosi 10 lat (*prescrizione ordinaria*). Okres ten może zostać przerwany przez każdą czynność sądową lub egzekucyjną, ale także przez czynność prawną (pozasądową), w szczególności uznanie roszczenia. Krótsze terminy przedawnienia biegną dla odsetek i świadczeń okresowych – 5 lat. Niektóre roszczenia mają krótszy okres przedawnienia, lecz musi to wyraźnie wynikać z kodeksu cywilnego lub ustaw szczególnych. Przedawnienie roszczenia uniemożliwia jego skuteczne dochodzenie przed sądem, a dłużnik może powołać się na upływ ww. terminu, jako sposób obrony w procesie.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej

System prawny Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej charakteryzuje się wysokim poziomem specyfiki oraz odrębności wobec rozwiązań prawnych znanych w Europie kontynentalnej. System ten praktycznie składa się z dwóch podsystemów: prawa federalnego (obowiązującego na terytorium całych Stanów Zjednoczonych) i prawa stanowego (obowiązującego wyłącznie na terytorium poszczególnych stanów). Poza tym systemem istnieje niezwykle rozległy system prawa precedensowego (*common law*), w którym sądy podejmują rozstrzygnięcie w każdym przypadku indywidualnie, bazując na wcześniejszych zasadach prawnych (*rules*). Dalsza analiza podejmowana w niniejszej ekspertyzie będzie dotyczyła jedynie prawa federalnego.

W systemie federalnego prawa amerykańskiego kwestia kapitalizacji odsetek przewidziana została przez Kodeks przepisów federalnych (*The Code of Federal Regulations CFR*). Odsetki w prawie amerykańskim stanowią jedną z postaci dolegliwości (*penalties*), jakie obciążają dłużnika pozostającego w zwłóce (*delay*) z zapłatą wymagalnych wierzytelności i mogą mieć różne źródło. Ogólna zasada, jaką wyraża wspomniany Kodeks, jest taka, że przez rok od powstania zaległości w spłacie wierzytelności, prawo przewiduje mechanizm doliczania odsetek do należności głównej po upływie każdego 30 dni i obciążenia dłużnika nowymi odsetkami, biegnącymi od tak powstałej sumy (§ 1315.10 CFR *Late payment interest penalties*). Taki sposób naliczania odsetek jest uzależniony od akceptacji kontrahenta, która jednak zwykle jest zamieszczona w zawieranych przez strony umowach (*contracts*). Obecnie obowiązuje w Stanach Zjednoczonych stopa odsetek za opóźnienie na poziomie 2,375% (*prompt payment rate*) i jest ona ustalana przez jednostki władzy centralnej, dlatego stanowi odpowiednik polskiej stopy procentowej odsetek ustawowych za opóźnienie (jest to jedyna stawka stosowana w obrocie, która ma taki charakter).

Odnosząc się do kwestii ewentualnego limitu kosztów dodatkowych, to w federalnym prawodawstwie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej nie występuje ograniczenie kosztów transakcyjnych udzielanych kredytów (tj. kosztów związanych z udzielonym kredytem). Koszty takie uzależnione są od sytuacji majątkowej kredytobiorcy w relacji: zwiększony poziom ryzyka – zwiększone koszty transakcyjne, w szczególności chodzi o ubezpieczenie kredytu, które jest powszechnie stosowane w praktyce instytucji finansowych. Wspomnieć należy natomiast, że występują limity wysokości udzielonych kredytów hipotecznych. Limity udzielonych kredytów stanowią wyraz dogłębnej analizy rynku na podstawie wielu czynników i ogłaszane zostają przez właściwy organ państwowy w zależności m.in. od wielkości mieszkania lub domu czy jego położenia.

W prawie federalnym Stanów Zjednoczonych nie odnaleziono żadnych ograniczeń odnośnie sposobu zachowania świadczenia. Kwestię przedawnienia wierzytelności – należności głównych oraz ewentualnych odsetek od nich liczonych – reguluje wyłącznie prawo stanowe. Są to różne okresy przedawnienia w zależności od rodzaju źródła zobowiązania (umowy ustne, umowy pisemne, weksle – *promissory notes*, kredyty w rachunku), a rozbieżności sięgają od kilku nawet do kilkunastu lat.

Polska

1. Art. 482 §1 k.c. wprowadza co do zasady zakaz kapitalizacji odsetek (anatocyzm) tzn. umawiania się z góry o zapłatę odsetek od zaległych odsetek. Zakaz ten dotyczy zarówno odsetek kapitałowych, jak i odsetek za opóźnienie z tym, że opóźnienie oznacza sam fakt nieterminowego wykonania zobowiązania pieniężnego bez względu na to, czy przyczyna braku zapłaty jest zawiniona przez dłużnika, czy też nie jest zawiniona. Od powyższego zakazu anatocyzmu kodeks cywilny wprowadza dwa istotne wyjątki, a mianowicie:

- a) Z art. 482 §1 k.c. wynika, że od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie od chwili wytoczenia o nie powództwa – chyba że po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek od dłużnej sumy.
- b) Art. 482 §2 k.c. stanowi, że zakaz anatocyzmu nie dotyczy pożyczek długoterminowych udzielanych przez instytucje kredytowe. W doktrynie rozważano, czy pojęcie „pożyczka długoterminowa” obejmuje również umowy kredytowe zawierane przez banki oraz SKOKi w tym również umowy o kredyt konsumencki. Należy przychylić się do stanowiska, że wyjątek z art. 482 §2 dotyczy wyłącznie umów pożyczki, gdyż przepis ten ma charakter wyjątku od zasady zakazującej kapitalizacji odsetek, a przypisów o charakterze wyjątkowym nie wolno interpretować rozszerzająco (*exceptiones non sunt extendendae*). De lege ferenda zasadny jest postulat nowelizacji art. 482 §2 w taki sposób, żeby zawarta tam była klauzula, że wyjątek od zakazu anatocyzmu „nie dotyczy wyłącznie pożyczek długoterminowych”.

2. W prawie polskim instytucję zarachowania, to jest prawa wierzyciela do zaliczania dokonywanych przez dłużnika wpłat na poczet świadczenia głównego (kapitału) bądź należności ubocznych (odsetek), reguluje art. 451 k.c. Zgodnie z tym przepisem:

- a) dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić; jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne;
- b) jeżeli dłużnik nie wskazał, który z kilku długów chce zaspokoić, a przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zaliczył otrzymane świadczenie na poczet jednego z tych długów, dłużnik nie może już żądać zaliczenia na poczet innego długu;
- c) w braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych – na poczet najdawniej wymagalnego.

Wspomnieć należy również o tym, że art. 466 k.c. stanowi, że z pokwitowania zapłaty należnej sumy wynika domniemanie zapłaty należności ubocznych, w tym również odsetek. Powyższe domniemanie może być obalone przez wierzyciela jeżeli udowodni on, że odsetki za okres poprzedni nie zostały zapłacone (art. 234 k.p.c.).

3.1. Polskie przepisy powszechnie obowiązujące, w tym przepisy kodeksu cywilnego oraz prawa bankowego z 1997 r., nie przewidują w naszym kraju jakichkolwiek limitów dotyczących wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytów i pożyczek pieniężnych (prowizji, opłat itp.).

3.2. Natomiast w świetle przepisów ustawy o kredycie konsumenckim z 12 maja 2011 r., w szczególności w brzmieniu nadanym nowelizacjami tejże ustawy dokonanymi w latach 2016 oraz 2017, wprowadzone zostały do polskiego systemu prawnego limity pozaodsetkowych kosztów kredytów i pożyczek pieniężnych.

3.3 W szczególności art. 5 ustawy o kredycie konsumenckim w tzw. słowniku tejże ustawy wprowadza następujące kategorie:

- a) artykuł 5 pkt 6 stanowi, że całkowity koszt kredytu to wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności:
 - aa) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże, jeżeli są znane kredytodawcy oraz
 - ab) koszty usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach – z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta;
- b) artykuł 5 pkt 6a stanowi, że pozaodsetkowe koszty kredytu to wszystkie koszty, które konsument ponosi w związku z umową o kredyt konsumencki, z wyłączeniem odsetek;
- c) artykuł 5 pkt 8 stanowi, że całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta to suma całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu;
- d) artykuł 7 stanowi, że kredytodawca lub pośrednik kredytowy w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego zawierających dane dotyczące kosztu kredytu konsumenckiego, w szczególności stopę oprocentowania, podaje konsumentowi w sposób jednoznaczny, zrozumiały i widoczny:
 - da) stopę oprocentowania kredytu łącznie z informacją o tym, czy jest to stopa stała, zmienna czy też zastosowanie mają obydwie te stopy; informacje te podaje się wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu;
 - db) całkowitą kwotę kredytu;
 - dc) rzeczywistą roczną stopę oprocentowania.

Artykuł 30 ust. 1 pkt 10 stanowi, że umowa o kredyt konsumencki powinna co do zasady zwierać informację o innych kosztach, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności o opłatach, w tym opłatach za prowadzenie jednego lub kilku rachunków, na których są zapisywane zarówno transakcje płatności, jak i wypłaty, łącznie z opłatami za korzystanie ze środków płatniczych zarówno dla transakcji płatności, jak i dla wypłat, o prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki, na jakich koszty te mogą ulec zmianie.

Artykuł 36a ustawy o kredycie konsumenckim wprowadza *expressis verbis* limity pozaodsetkowych kosztów kredytu, a mianowicie:

- a) artykuł 36 ust. 1 w przypadku zmiany wysokości stopy oprocentowania w czasie obowiązywania umowy o kredyt konsumencki, konsument przed jej dokonaniem otrzymuje od kredytodawcy, na trwałym nośniku, informację o tej zmianie;
- b) artykuł 36a ust. 2 pozaodsetkowe koszty kredytu w całym okresie kredytowania nie mogą być wyższe od całkowitej kwoty kredytu.
- c) artykuł 36a ust. 3 pozaodsetkowe koszty kredytu wynikające z umowy o kredyt konsumencki nie należą się w części przekraczającej maksymalne pozaodsetkowe koszty kredytu obliczone w sposób określony w ust. 1 lub całkowitą kwotę kredytu.

4.1 Polskie prawo cywilne zawiera nową regulację problematyki odsetek, wprowadzoną przepisami art. 2 ustawy z 9 października 2015 roku o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 1830), która weszła w życie 1 stycznia 2016 roku. Istotą zmiany uregulowania materii odsetek jest dokonanie rozróżnienia między odsetkami ustawowymi zwykłymi (kapitałowymi) – artykuł 359 k.c., a odsetkami ustawowymi za opóźnienie – artykuł 481 kodeksu cywilnego.

4.2 Zgodnie z artykułem 359 §2 oraz §2¹⁻² – jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego powiększonej o 3,5 pkt. procentowego. Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne). Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy.

Od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość odsetek ustawowych (zwykłych kapitałowych) wynosi 5% w stosunku rocznym.

4.3 Zgodnie z artykułem 481 §2 oraz §2¹⁻² – jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy. Maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie). Minister Sprawiedliwości ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie.

Od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie wynosi 7% w stosunku rocznym.

5. Problematyka ogólna przedawnienia roszczeń uregulowana jest w art. 117–125 polskiego kodeksu cywilnego. Przedawnieniem roszczeń w prawie polskim rządzą następujące zasady:

- a) skutkiem przedawnienia roszczenia majątkowego jest możliwość uchylenia się przez dłużnika od zaspokojenia roszczenia wierzyciela (artykuł 117 §2 kodeksu cywilnego);
- b) według artykułu 118 kodeksu cywilnego, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej termin przedawnienia roszczenia wynosi w Polsce 10 lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej 3 lata. Art. 119 kodeksu cywilnego stanowi, że terminy przedawnienia nie mogą być skracane ani wydłużane przez czynność prawną. Należy zwrócić uwagę na treść artykułu 125 §1 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo orzeczeniem sądu polubownego, jak również roszczenie stwierdzone ugodą zawartą przed sądem albo przed sądem polubownym albo ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd, przedawnia się z upływem lat dziesięciu, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Jeżeli stwierdzone w ten sposób roszczenie obejmuje świadczenia okresowe, roszczenie o świadczenia okresowe należne w przyszłości ulega przedawnieniu trzyletniemu.
- c) we współczesnym polskim prawie cywilnym upływ terminu przedawnienia roszczenia sąd bierze pod uwagę wyłącznie na zarzut pozwanego. Zgodnie z artykułem 117 §2 kodeksu cywilnego po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne.

Niektóre pozycje wykorzystanej literatury:

- J. Alpmann (w:), *Der juris PraxisKommentar BGB, Band 2.2.*
- K. Bilda, *Zinsrecht in Spanien und Deutschland Baden-Baden 1994*
- O. Brand, *Das Internationale Zinsrecht Englands (w:) Studien zum Privatrecht 98 Mohr Siebeck 2002*
- W. Fikentscher, *Schuldrecht, Walter de Gruyter, Berlin*
- J. Joiret, *L'anatocisme: analyse comparée et opportunité d'une réforme en droit belge 2015/2016*
- K. Larenz, *Lehrbuch des Schuldrecht Band I Allgemeiner Teil, C.H.Beck Munchen*
- M. Lemkowski, *Odsetki cywilnoprawne, Warszawa 2007*
- J. Mojak, *Obrót wierzytelnościami, Warszawa 2012*
- J. Mojak (w:), *Kodeks cywilny. Komentarz t. II (red.) K. Pietrykowski Warszawa 2015*
- J. Mojak, T. Turski, *Dopuszczalność konwersji kredytowych zobowiązań walutowych – wybrane zagadnienia (w:) ZN WSEI 7 (1/2007), Lublin, 2017*
- R. Savatier, *La theorie des obligations en droit pive economique, Paris Cedex 05*

Spis treści

Wstęp	3
Austria	3
Belgia	4
Holandia	5
Francja	5
Republika Federalna Niemiec	7
Wielka Brytania	8
Włochy	10
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	11
Polska	12
Bibliografia	15

